

dr hab. Tomasz Jędrzejko, prof. UŚ
Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji w Cieszynie
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Janowice, data 29 kwietnia 2021 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr Ondřeja Šmerdy sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki na wniosek Przewodniczącego Komisji Doktorskiej Akademii Sztuki w Szczecinie dr hab. Waldemara Wojciechowskiego, prof. AS, zgodnie z warunkami określonymi w artyku 187 ustawy z dn. 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1168 z późn.zm.).

Recenzja sporządzona na podstawie następujących materiałów:

1. Rozprawa doktorska.
2. Identyfikacja wizualna spółki Travel Service. Księga znaku.
3. Streszczenie. Znaczenie znaków graficznych i typografii w komunikacji wizualnej.
4. Abstract. The Importance of Graphic Signs and Typography in Visual Communication.
5. Portfolio.
6. Curriculum vitae – Ondřej Šmerda.

Promotor rozprawy

dr hab. Aurelia Mandziuk-Zajączkowska, prof. AS

Temat rozprawy

Znaczenie znaków graficznych i typografii w komunikacji wizualnej.

Opracowanie systemu identyfikacji wizualnej spółki lotniczej Travel Service.

Rozprawa Pana mgr Ondřeja Šmerdy jest interesującym opracowaniem z zakresu badań nad budowaniem świadomości typograficznej. Autor obejmuje nimi następujące obszary rozważań teoretyczno-badawczych z zakresu: liternictwa, typografii, projektowania logo oraz komunikacji wizualnej. Celem, jaki postawił sobie Autor jest graficzny i funkcjonalny projekt systemu identyfikacji wizualnej dla spółki lotniczej Travel Service.

Komentarz do przedstawionej recenzji rozprawy doktorskiej składa się z:

1. Opisu doświadczenia zawodowego.
2. Informacji o pracy dydaktycznej.
3. Oceny struktury pracy.
4. Merytorycznej oceny rozprawy.
5. Konkluzji.

1. Doświadczenie zawodowe

Doświadczenie zawodowe Pana mgr Ondřeja Šmerdy wynika przede wszystkim ze stałej współpracy z biurami projektowymi dla których wykonał poważne realizacje graficzne takie jak: od 2006 do chwili obecnej – Šmerda Design – własne studio kreatywne (klienci: Halada Jewellery, Notia, Linet, Portál, Národní muzeum, Známková tvorba České pošty etc.); 2000 – 2006 – Senior Art Director – Proximity Prague, wcześniej Advis/BBDO (klienci: Czech Telecom, Prima TV, Zlaté stránky, SmartWings, FOD, Halada Jewellery, Oskar/Vodafone, HVB-Bank, Setuza, Konica Minolta etc.); 1993 – 2000 – Senior Art Director – Leonardo grafický ateliér (klienci: Nadace Bohemiae, Setuza, Macron, Nemocnice Na Homolce, Notia, Raiffeisen Leasing etc.); 1992 – 1992 – redaktor artystyczny wydawnictwa Ivo Železný; 1992 – 1993 – specjalista ds. typografii – Macron s.r.o. (CE lokalizacja fontów Adobe Font Folio); 1985 – 2013 – współpraca z wydawnictwami (Artia, Aventinum, Ivo Železný, Fragment, Portál itd.).

2. Praca dydaktyczna

Szeroko rozumiana aktywność zawodowa Pana mgr Ondřeja Šmerdy łączy się także z pracą dydaktyczną. Autor dzieli się własnym doświadczeniem projektowym pracując w następujących szkołach: od 2016 do chwili obecnej – wykładowca liternictwa i typografii w Akademii sztuki w Szczecinie; od 2009 do chwili obecnej – Szkoła Sztuk Plastycznych Václava Hollara w Pradze – nauczyciel; 2013–2018 – od 2013 – kierownik katedry plastycznej; 2015–2017 – nauczyciel projektowania graficznego i liternictwa – GAP Education, Praga; 2009 – 2014 – nauczyciel projektowania graficznego i liternictwa – SŠOGD, Lysá n. Labem; 2004 – 2005 – Central European Advertising Art Institute of Prague – wykładowca typografii; 1991 – 1992 – Szkoła Sztuk Plastycznych Václava Hollara – kierownik katedry plastycznej; 1985 – 2000 – nauczyciel projektowania graficznego i liternictwa – Szkoła Sztuk Plastycznych Václava Hollara.

3. Struktura pracy

Przedstawiona do recenzji rozprawa liczy 64 strony. Praca składa się ze wstępu, sześciu części głównych obejmujących rozdziały, zakończenia (51 stron), streszczenia, abstractu, bibliografii oraz spisu ilustracji.

We wstępie Autor określa zakres opracowania, definiując obszar prowadzonych badań. Pośród kilku aspektów projektowania graficznego wskazuje *na problemy czytelności optymalnej użytych w logo znaków i liter* (s. 7). Autor zaznacza także istotę łączenia doświadczeń zawodowych z rolą wykładowcy podkreślając jej wpływ na budowanie świadomości estetycznej. Podjęty przez Autora problem jest istotny ze względu na jego korelacje z dynamiką rozwoju współczesnych procesów projektowych..

Rozważania teoretyczne, badania oraz ich analizę Autor przedstawił w części 1-6 dysertacji.

Część 1 pt. Znak graficzny – litera – pismo. Litera jako medium komunikacji i środek zapisu wydarzeń. Pochodzenie i rozwój pisma łacińskiego w zależności od celu użycia i medium.

W analizie materiału związanego z ujęciem historycznym Autor charakteryzuje proces ewolucji znaku, litery oraz pisma, opisując liczne zjawiska na drodze do postmedialnej typografii cyfrowej. Przedstawia złożoność struktury alfabetów i dzieli je ze względu na pochodzenie. Autor zapowiada, że przedmiotem jego badań będzie alfabet łaciński i wskazuje uniwersalizm oraz prostotę jako czynniki rzutujące na jego globalny sukces. Zwraca także uwagę na szczególne ujęcie symboli oraz znaków w badaniach Adriana Frutigera. W dalszej części tekstu Autor opisuje współczesne metody projektowe, zwracając uwagę na dostępność narzędzi, które umożliwiają dyletantom tworzenie złych projektów. Z optymizmem wymienia jednak wybitnych autorów takich jak: František Štorm, Tomáš Brousil, Rotislav Vaněk, Peter Bilak, Mateusz Michalski czy Łukasz Dziedzic. Zjawisko opisano wnikliwie a obszerny komentarz wyraża w pełni zakres problemu.

Część 2 pt. Klasyfikacja pism drukowanych Jana Solpery.

W drugiej części pracy Autor zauważa, że *mamy ogromny pakiet pism, w którym wielu projektantom i drukarzom może się trudno poruszać.* (s.21). Dalej Autor wymienia i omawia kilka systemów klasyfikacji krojów pism, podkreślając znaczenie systemu stworzonego w latach 70-tych przez Jana Solperę. Użył on terminów wyrażających styl czcionki: antykwa dynamiczna, antykwa przejściowa, antykwa statyczna a każdej towarzyszy 4-cyfrowy kod numeryczny. Pana Ondřeja Šmerda słusznie zauważa, że klasyfikacja czcionek Jana Solpery pozostaje aktualna także dla współczesnych twórców. Zaznacza wyraźnie jej uniwersalne oraz ponadczasowe właściwości.

Część 3 pt. Czytelność pisma w zależności od jego wykorzystania jako źródła komunikacji.

Trzecią część Autor rozpoczyna od wyrażenia własnej koncepcji na temat różnych rodzajów czytelności. W dalszej części pracy przedstawia klasyfikację czcionek, która wynika ze sposobu czytania: książkowe i komunikacyjne. Te pierwsze to zazwyczaj minuskuły pisma szeryfowego a drugie są proste, pozbawione szczegółów, *ponieważ w tym przypadku nie chodzi o czytanie, ale najpierw o znalezienie informacji w całym polu widzenia, a dopiero potem o jej błyskawiczne przeczytanie i to często tylko widzeniem peryferyjnym* (s.23).

Pana Ondřeja Šmerda, odnosząc się do badań Sofie Beier, porównuje tablice kierunkowe różnych krajów i wskazuje na przewagę wariantu niemieckiego, gdzie nazwy miast zapisano minuskułą z wersalikiem na początku. Dalej Autor analizuje czynniki wpływające na czytelność krojów pisma dla różnych rozdzielczości ekranowych. Zwraca w ten sposób uwagę na wzajemne powiązanie ewolucji czcionek z dynamicznym rozwojem technologii. Kończąc Autor konstatuje, że *czytelność pisma jest jedną z jego najważniejszych cech* (s.29).

Część 4 pt. Ładunek emocjonalny w pismach bezszeryfowych.

Pana Ondřeja Šmerda dostrzega niezwykle interesujący w moim przekonaniu aspekt związany ładunkiem emocjonalnym, który określa charakter krojów bezszeryfowych. Autor porównuje *neutralną* Helveticę z Uniwersem Adriana Frutigera, który charakteryzuje *silny ładunek emocjonalny* razem z *wysoką jakością estetyczną i użytkową* (s.33). W zakończeniu

rozważań 4. rozdziału Autor podkreśla przewagę wykorzystania we współczesnym projektowaniu chłodnej w charakterze Helvetici.

Część 5 pt. Projekt nowego logo i stylu wizualnego Travel Service.

Przedmiotem recenzowanej pracy był projekt logo oraz zmiany w obszarze systemu identyfikacji wizualnej marki Travel Service. W analizie materiału związanego z projektem, Autor wymienia liczne błędy dotyczące istniejących rozwiązań. Dalej określa grupę docelową, analizuje konkurencję i definiuje cele projektowe.

Założenia nowego logo opierają się na zastosowaniu prostych form geometrycznych – niebieskiego i czerwonego koła oraz pomarańczowej strzałki. Autor przypisuje im znaczenie symboliczne – koła wyrażają miejsce docelowe a strzałka jest symbolem ruchu. Kompozycję figur uzupełnia typografia. Nazwa linii lotniczej Trawel Sercice została zapisana minuskułami a ich zastosowanie wynika z badań nad czytelnością tekstu (Część 3.). Pan Ondřej Šmerda stosuje autorską wersję liter inspirowanych takimi fontami jak: DIN, Roboto, Univers, San Francisco. Zastosowanie takiego rozwiązania wydaje się w pełni uzasadnione, wyróżnia je oryginalność i bardzo dobry poziom czytelności.

Część 5a pt. Elementy systemu identyfikacji wizualnej jako przykład reklamy efemerycznej w przestrzeni publicznej.

W tej części rozprawy pojawia się kontekst reklamy i ochrony środowiska. Autor przyjmuje postawę proekologiczną, proponując wprowadzenie reklam efemerycznych.

Część 6 pt. Kontekst marketingowy projektowania stylu wizualnego linii lotniczej.

Pan Ondřej Šmerda argumentuje zasadność podjęcia tematu z punktu widzenia planowania strategii marketingowej. Autor podsumowuje, że *do firmy, która poprzez komunikację wizualną wzbudza pozytywne emocje, klient zawsze będzie chciał wrócić* (s.45).

4. Merytoryczna ocena pracy

Recenzowana praca jest rozprawą związaną typografią w obszarze projektowania graficznego. Celem analizy omówionego zagadnienia było badanie Znaczenia znaków graficznych i typografii w komunikacji wizualnej oraz opracowanie systemu identyfikacji wizualnej spółki lotniczej Travel Service. W swoim opracowaniu Pan mgr Ondřej Šmerda dokonał kompetentnego przeglądu literatury z zakresu typografii. Analiza literatury i realizacja badań są wykonane rzetelnie. Do celów pracy zostały dobrane następujące metody badawcze: analiza jakościowa oraz obserwacja jakościowa. Zgodnie z przyjętymi założeniami badawczymi Autor nie formułuje hipotez. Analiza materiału badawczego uzasadnia podjęcie tematu.

Recenzowana praca doktorska Pana Ondřeja Šmerdy *Znaczenie znaków graficznych i typografii w komunikacji wizualnej. Opracowanie systemu identyfikacji wizualnej spółki lotniczej*

Travel Service, Szczecin 2021, ss. 64 jest w mojej ocenie ważną pozycją z dziedziny projektowania typografii. Rozprawa jest przygotowana rzetelnie, logicznie, czytelnie i starannie od strony teoretyczno-metodologicznej i bardzo dobrze opracowana formalnie. Rozprawa doktorska Pana Ondřeja Šmerdy realizuje poważną koncepcję edukacji kulturalnej.

5. Konkluzja

Mając na uwadze wartość merytoryczną oraz wysoki poziom artystyczny i projektowy przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej Pana mgr Ondřeja Šmerdy stwierdzam, że przygotowane przez Doktoranta opracowanie projektu graficznego „Systemu identyfikacji wizualnej spółki lotniczej *Travel Service*” jest oryginalnym rozwiązaniem tematu oraz spełnia wymogi ustawowe określone w art. 13 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (z późniejszymi zmianami)*.

W związku z powyższym wnioskuje do Szanownej Rady Dyscypliny Akademii Sztuki w Szczecinie o przyznanie Panu mgr Ondřejowi Šmerdzie stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Odręczny podpis recenzenta

dr hab. Tomasz Jędrzejko, prof. UŚ